

Pavevalg er anderledes

Af Erling Tiedemann

Seks klokker har Peterskirken – fra den mindste, som kaldes La Predica, til den største, der hedder Il Campanone, og når der ringes med dem alle på én gang, breder der sig en blanding af højtid og feststemning ud over pladsen og de omliggende kvarterer.

Meget anderledes føltes det sent om aftenen den 2. april, da Il Campanone begyndte at sende sine dybe slag ud over pladsen. Ingen af de mange tusinder, som var forsamlet dér, kunne være i tvivl om budskabet: Johannes Paul II var død.

Hvad der indtil skrivende stund siden hændte, har alle kunnet følge i medierne:

Den enorme tilstrømning til begravelsesmessen af både høj og lav.

Den mere og mere udbredte erkendelse af, at ikke kun Den katolske Kirke, men også mange uden for den havde mistet en stor pave.

Det tankevækkende faktum, at jo svagere paven blev, jo stærkere kom dét, han stod for, til at stå i alles bevidsthed.

Nu er Johannes Paul så begravet på den enkle måde, han selv havde ønsket. Ikke i en prangende sarkofag i Peterskirken, men under gulvet i kirkens krypt. Der kommer ikke en marmorskulptur over hans grav, der kommer kun en flise med hans navn.

Nedstigningen fra fortidens pavetrone, som Johannes den 23. påbegyndte, og som Paul den 6. fortsatte, er blevet fuldført af Johannes Paul. Ikke alene gjorde han Vatikanet tilgængeligt for verden, han rejste også selv ud i verden for at møde mennesker ansigt til ansigt. Overalt forkyndte han budskabet om den fred, som nødvendigvis må bygge på sandheden om Gud og mennesker og på gensidig forsoning.

Netop sandheden er vigtig. I modsætning til, hvad mange tror, ejer paven ikke sandheden. Han skal tværtimod være en ydmyg tjener for den og forkynde det Jesu evangelium, der vender op og ned på tingene i forhold til vore umiddelbare forventninger. I Det ny Testamente understreges gang på gang denne "omvendthed": Man mister sit liv, hvis man vil vinde det. Den største skal være den mindstes tjener. Styrken ligger i magtesløsheden. Salige er de fattige. Sandheden skal gøre jer frie. – Og så videre.

Succeskriterierne er således meget anderledes og kategorierne nogle helt andre end dem, vi sædvanligvis tænker tingene ind i. Tager man ikke udgangspunkt i dét, er man sikker på at gå galt i byen, når man prøver at forstå, hvad det handler om i forbindelse med et pavevalg.

For eksempel kan de skuffer, vi ofte putter hinanden i ("progressiv", "konservativ", "fundamentalistisk" osv.), slet ikke bruges i forbindelse med spekulationer omkring en kommende pave. Det er meningsløst at tale om "nye boller på suppen", hvis man ikke først gør sig klart, at det drejer sig om en helt anden slags suppe end den, vi plejer at have med at gøre i politik eller erhvervsliv.

Når kardinalerne i de kommende dage samles for at lytte til to kvalificerede teologers redegørelse for de problemer, som Kirken i vor tid reelt står over for, og som kardinalerne må tage i betragtning i forbindelse med valget af en ny pave, skal man derfor ikke vente, at spørgsmålet om at fastholde eller sløjfe dele af Bibelens indhold eller Kirkens lære kommer op at vende. Hvad der end tales om i tiden, er kristentroens bærende sandheder ikke til forhandling.

Til gengæld kan der sagtens være dele af det, man kalder Kirkens traditionelle disciplin, som de to teologer vil pege på som problematiske og som noget, kardinalerne bør tage i betragtning ved valget.

Et konklave er imidlertid ikke et koncil, der kan vedtage ting, og hverken formelt eller reelt kan kardinalerne skrive en håndfæstning, der forpligter en ny pave til at tage eller undlade bestemte skridt. Et konklave er en valgforsamling – og basta, som italienerne siger, når der ikke er mere på programmet.

Det, som er kardinalernes opgave, er at vælge den mand, som de tiltror både evne og fromhed til bedst at kunne lede Kirken i de kommende år. Ved det valg vil de naturligvis bruge hovedet og tænke sig bedst muligt om. Men kardinalerne vil også handle i tillid til, at de ikke er alene, men støttes af Helligåndens ledelse og bistand og af millioner af andre kristnes bøn.

Igen adskiller denne valghandling sig fra, hvad vi kender fra det politiske liv. Uanset hvilke spekulationer medierne fortæller os om, er der ingen kandidater på forhånd. Der er ingen valgprogrammer. Ingen melder sig som kandidat, og ingen holder valgtaler for sig selv. Almindeligvis er udfaldet af et pavevalg derfor så overraskende, at det gør alle forhåndsspekulationer til skamme. Romerne, som har levet med pavevalg i århundreder, har udmøntet erkendelsen af denne uforudsigelighed i ordene: "Den, der træder ind i et konklave som pave, kommer ud som kardinal" – og at dette heller ikke altid har vist sig at være rigtigt, understreger kun, at ingen regularitet gør det muligt at forudsige udfaldet med bestemthed.

Man kan sikkert også roligt regne med, at de fleste kardinaler har det som kardinal Angelo Roncalli, om hvem man fortæller, at han havde en køreplan med til konklavet i 1958 – vel at mærke køreplanen for toget tilbage til Venedig, hvor han var patriark. Som bekendt fik han ikke brug for returbilletten, men blev til alles – herunder sin egen – overraskelse valgt som den Johannes den 23., der indkaldte Det andet Vatikankoncil og tog fat på at opdatere Kirken til nutiden.

"Jeg er bare en stakkels landsbypræst," sagde Johannes den 23. om sig selv, mens kirkefolket stadig betegner ham som "den gode pave" – og disse to udtryk er gode at få forstand af, fordi de igen antyder, at kriterierne ved et pavevalg er helt andre end dem, vi kender i andre sammenhænge.

Her ligger måske den hund begravet, som gør det svært for mange journalister, når de skal fortælle om pavevalget. De er vant til at tænke i kategorier som magt og indflydelse, men står pludselig over for en sammenhæng, hvor det handler om tjeneste og opofrelse. Hvor det ikke drejer sig om at vinde og tage, men om at miste sig selv og give sit liv til en indsats for andre.

Hertil kommer, at kardinalerne godt ved, at skulle en pave alene bygge på sine egne menneskelige ressourcer, så ville enhver være dømt til at knække halsen på embedet. Den vigtigste forudsætning er derfor et dybt personligt og autentisk trosliv. Johannes Paul den 2. blev ikke kun den pave, han blev, fordi han var en karismatisk og udadvendt person. Han blev det også, fordi han levede et sådant indre liv med Gud og var i den grad transparent for dét, han forkyndte, at råbene lød taktfast på Peterspladsen ved hans begravelse: Santo subito – Helgen omgående!

Det var fra dette gudsforhold, Johannes Paul hentede sit formidable mod. Nok gennemførte Vatikanet sikkerhedsforanstaltninger efter det skudattentat, som i 1981 nær havde ført til hans død, men det forhindrede ikke paven i at fortsætte med at møde mennesker og række dem hånden. Og ikke mindst fandt han i sit valgsprog "Totus Tuus" (Helt din!) modet til at være fyrtårn for mange, fordi han ikke gav efter for tidens mediepres og krav om tilpasning til en hvilken som helst udvikling.

Alt dette understreger en forventning om, at kardinalernes overvejelser i helt overvejende grad vil være af åndelig karakter. Deres valg af de to kvalificerede teologer, der skal redegøre for de problemer, som Kirken i vor tid står over for, giver et klart signal herom.

Den første er cappuccinerpræsten Raniero Cantalamessa, som siden 1980 har været såkaldt pavelig husprædikant og dermed blandt andet har haft til opgave at prædike for paven og de kardinaler og biskopper, som virker i Vatikanet. Raniero Cantalamessa har udgivet en lang række bøger om netop det personlige liv med Gud.

Den anden er den tjekkisk fødte jesuit Tomas Spidlik, som i en høj alder for et par år siden blev udnævnt til kardinal af pave Johannes Paul. Også Tomas Spidlik har skrevet mange bøger om det åndelige liv, hvoraf et par stykker er blevet oversat og udgivet på dansk. Han har stor indsigt i Den ortodokse Kirke – ikke først og fremmest i henseende til organisation og struktur, men til den dybe åndelige tradition, som man til tider godt kunne ønske, at der var noget mere af i Den romersk-katolske Kirke.

Det er således ikke to kultursociologer eller politologer, som kardinalerne har valgt til at give oplæg til overvejelserne om, hvilken type pave Kirken har brug for, men to sværvægttere, når det drejer sig om det liv med Gud, som er hele Kirkens og kristendommens mening.

Den 18. april lukker kardinalerne så døren efter sig med lås og slå. Forinden har nogle velkvalificerede teknikere undersøgt Det sixtinske Kapel med alt tænkeligt elektronisk udstyr for at sikre, at der hverken er radioforbindelse fra eller til konklavet. Mens det første bestemt ikke er ligegyldigt, er det sidste alligevel det vigtigste: Der skal ikke kunne sendes meddelelser, opfordringer, trusler og andet ind til kardinalerne. Ingen skal udefra kunne trænge sig på og påvirke valgbehandlingen. Hysteri? Nej, historisk erfaring ...

Formiddag og eftermiddag – og om fornødent to gange hver gang – stemmer kardinalerne efter en minutøs proces, som gør sikkerheden omkring stemmeoptællingen ved et almindeligt kommunalvalg ganske til skamme.

Hver gang en afstemning har været holdt, brændes stemmesedlerne i en særlig ovn. I gamle dage kom man noget vådt halm med, så røgen blev sort, hvis ingen var valgt.

For første gang i historien skal der imidlertid nu også ringes med Peterskirkens klokker, når en ny pave er valgt, og røgen er hvid. Il Campanone, La Predica og alle de andre klokker kommer igen på arbejde, romerne vil komme strømmende til pladsen – og hele Den katolske Kirke vil drage et dybt og taknemmeligt suk: Habemus papam – Vi har en pave!